

İNŞAATDA İSTİFADƏ OLUNAN BOYA NÖVLƏRİ

Evlərdə istifadə olunan boyalar quruluşuna görə iki qrupa bölünür. Bunlar sintetik boyalar və emulsiyalardır (su bazlı boyalar). İstifadə məqsədinə görə isə ilk astarlar, məcunlar (pastalar), ara və ya son qat astarlar, son qat boyalar olmaqla dörd qrupa ayrılırlar.

1. İlk astarlar: boyama sistemləri və səthin növünə görə fərqli özəlliklər göstərir.

Ümumi özəllikləri istifadə məqsədləri bunlardır:

- Səthi möhkəmlətmək
- Səthə yaxşı yapışmanı təmin etmək
- Üzərinə tətbiq ediləcək digər qat boya məhsullarına təməl yaradaraq boya sisteminin möhkəm və uzunömürlülüyünü təmin etmək
- Səthin əmicilik gücünü azaldaraq xərclərin azalmasını təmin etmək
- Son qat boyanı bazik/alkali təsirlərdən qorumaq
- Səthi qoruma altına almaq (koroziyaya qarşı astarlar) olduqca önəmli bir qrupudur.

2. Məcunlar: məcunlar çatlaq, boşluq və qırıqların düzəldilməsi məqsədi ilə şpatel ilə çəkilən bir məhsul qrupu olub, istifadə ediləcəyi yerə görə çox fərqli özəlliklər göstərmələrinə baxmayaraq, bir tək məşqəd üçün istifadə edilir: səthi düzləşdirmək.

Məcunların istifadəsində diqqət ediləcək xüsusiyyətlər bunlardır:

- Məcunlar boya yardımçı vasitələri içərisində ən zəif məhsul olduğundan gərəktiyindən artıq istifadə olunmamalıdır.
- İncə məcunlar: incə qatlar halında bir neçə qat işlənilərək istifadə edilməlidirlər.
- Qalın dolğuya ehtiyac olan səthlərdə hazır dolğu məcun tipləri istifadə olunmalıdır.
- Seçiləcək məcun tipinin boyanacaq səthin yerləşdiyi mühitə uyğun növdən olmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir.

3. Ara astar və ya son qat astarlar: ilk astarlar və məcun qatlarının üzərinə son qat boyadan önçə istifadə olunur. Ara qat və ya son qat astarlar sadəcə sintetik boyama sistemlərində dörd məşqədlə istifadə edilirlər.

- Üzərinə tətbiq ediləcək son qat boyaya dolğun və düzgün bir səth hazırlama məqsədi ilə istifadə edilir.
- Bütün boya qalınlığını artıraraq sistemin dayanıqlılığını yüksəltmək.
- Qatları arasında yaxşı yapışmanı təmin etmək
- Məcun qatlarının emiciliyinin qarşısını alaraq, son qatın istənilən parlaqlıqda qalmasını təmin edirlər. Astar tətbiq edildikdən 10-16 saat sonra sumbatalanaraq üzərinə son qat sintetik boya tətbiq edilir. Ara və ya son qat astarlar İlk Astarlar yerinə istifadə edilməməlidirlər.

4. Son qat boya və laklar: İç və çöl mühiti şərtlərinə görə boyama sisteminin son qatı mexanik, kimyəvi və atmosfer təsirlərinə qarşı boyama sistemini ən yaxşı şəkildə və dekorativ cəhətdən gözəl görünməsini təmin edərək qoruyur.

Son qat boyalar ən az iki qat uygulanmalıdır. Təvsiyə edilən qat kalınlıklarında və sarfiyatlarda ancaq koruyuculukları mümkün olar.

Son qat boyalar və laklar səth şərtlərinə və mühitə görə seçildiklərində həqiqi özəlliklərini göstərməkdədirlər.

YAXŞI BİR BOYA HANSI XÜSUSİYYƏTLƏRİ DAŞIMALIDIR?

Boyanın istifadə sahələrinə və məqsədlərinə görə çox dəyişik xüsusiyyətlərə sahib olması tələb olunur.

1-Ümumiyyətlə Tələb Olunan Xüsusiyyətlər;

1.1-Örtücülük: Boyanın səthi bağlaması, səthi göstərməməsidir. Boyanın iki qatda səthi bağlaması gözlənilir.

1.2-Asan tətbiq oluna bilən olması: Boya fırça ilə tətbiq edildikdə rahat bir tətbiq nəticəsində yaxşı bir səth yaratması gözlənilir.

1.3-Fiziki təsirlərə Dözümlülük: Sürtünmə, cızılma, silinməyə dayanıqlılıq

1.4 Kimyəvi təsirlərə Dözümlülük: Sabun, yuyucu, kola, yağ, içki və s. bu kimi maddələrə davamlı olması lazımdır.

1.5 Atmosfer və Xüsusi Şərtlərə Dözümlülük: Yağış, günəş və digər atmosfer şərtlərinə dayanıqlı olması lazımdır.

1.6-Dekorativlik: Bütün bu xüsusiyyətləri daxil olmaqla bərabər dekorativ bir görünüşün əldə olunması gözlənilir.

2.Boya növünə görə tələb olunan Xüsusiyyətlər;

2.1-Daxili Plastik (PVA əsaslı) boyalardan Gözlənilən Xüsusiyyətlər; Bu tip boyalardan örtücülük, ağılıq, silinəbilməsi və dekorativlik gözlənilir.

2.2-Xarici Plastik (Akrilik əsaslı) boyalardan Gözlənilən Xüsusiyyətlər; Örtücülük, xarici atmosferik şərtlərə dayanıqlılıq, solmamak, dekorativlik

2.3-Sintetik (Alkid və Yağlı) boyalardan Gözlənilən Xüsusiyyətlər;

Örtücülük, fırça ilə rahat tətbiq olunması, parlaqlıq qalıcılığı, saralmama, solmama, silinərkən sabun və yuyuculardan təsirlənməmək, çöl cəbhədə atmosfer şərtlərinə dayanıqlılıq və dekorativlikdir.

Yuxarıdakı xüsusiyyətlərə diqqət yetirilsə, dekorativlik çox əhəmiyyətli bir xüsusiyyət olmasına baxmayaraq digər xüsusiyyətlər boyanın uzun ömürlü olması ilə əlaqədar olduğundan çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Bununla bərabər uyğun olmayan səth hazırlığı, boyanın səhv tətbiq olunması və istifadə edilməsi, uyğun olmayan hava şərtləri tətbiq ediləcək boyadan yaxşı nəticə alınmasına ən az 50% mənfəət təsir göstərir.

Bundan savayı, istifadə ediləcək boyaların TSE standartlarına uyğun olması tələb olunur. Su əsaslı boyaların TS 5808'ə, sintetik boya və lakların TS 39'a, çöl cəbhə hazır mayelərinin və boyalarının TS 7847-ə uyğun olması tələb olunur.

ƏHƏNG YOXSAL BOYA?

Hansı Boyalar daha sağlamdır?

Əhəng əsrlərdir və hələ də ağırdıcı olaraq istifadə edilən bir divar boyasıdır. Sağlamlığa zərəri yoxdur. Birbaşa su ilə həll edilib istifadə edildikdə quruduqdan sonra toz halına gəlir və sürtülməklə çıxır.

Əhəng ağırdıcı üçün yapışdırıcı tutqal olaraq Sümük tutqalı və ya İsrail tutqalı adıyla satılan (PVA) ağ yapışqan qarışdırılaraq tozlaşmasının qarşısı alınır. Uzun ömürlü olmayan kənd tipi deyə biləcəyimiz bir ağırdıcıdır. Ümumiyyətlə yaşayış binalarının tavanlarında əhəng ağırdıcıya yalnız günəbaxan yağ (1 vedrə əhəng ağırdıcıya 1 çay stəkanı qatılır) qatılıb asan sürtülməsi təmin edilib istifadə edilməkdədir. Tavandakı rütubəti və istini çəkməsi məqsədi ilə istifadə edilir. Ancaq hər il edilən yenidən boyama nəticəsində qat qalınlığı artaraq səthdən təbəqə halında qopmalar yaşanır. Hazırda əhəng kimi aktiv olaraq rütubəti və istiliyi özünə çəkən, bundan başqa qabarmayan Tavan boyaları istehsal olunur.

• Ən sağlam boyalar su ilə həll edilən boyalardır. Daha əvvəl açıqladığımız kimi, sintetik yağlı boyalar quruduqdan sonra insan sağlamlığına zərər vermir.

BOYAMA İŞLƏRİNDƏ İSTİFADƏ EDİLƏCƏK KÖMƏKÇİ NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİ HANSILARDIR?

HANSI XÜSUSİYYƏTLƏRƏ SAHIB OLMALIDIR?

SEÇİMİ, İSTİFADƏSİ, TƏMİZLİYİ NECƏ OLMALIDIR?

Boyama işinin yaxşı nəticə verməsi, seçiləcək boyanın keyfiyyəti qədər istifadə ediləcək alətlərin də keyfiyyəti və baxımlılığına bağlıdır. Fırça, Rulo, şpatel, sumbata kağızı kimi alətlərimizi tanıdaq.

1-Fırça: Yaxşı bir fırça həqiqi donuz tükündən düzəldilir. Bir boya fırçası boya və laka hakim olmalı fırçanın tükləri boyanı çəkib sürtəcək qədər sərt, eyni zamanda da yumşaq bir sürtünmə təmin edəcək qədər elastik olmalıdır.

Diqqət edilməsi lazım olan xüsusiyyətlər:

- Yeni fırçanın tozunun təmizlənməsi, qopmuş və zəif yapışmış tüklərin təmizlənməsi üçün, fırça qəti şəkildə yuyulmamalıdır, barmaqlar ilə bükülərək və silkələnərək tozu və qopmuş tükləri alınmalıdır.
- yeni fırça əvvəl astar boya tətbiqində istifadə edilərək uclarının açılması və yumşalması təmin

edilməli, sonra isə son qat boya da istifadə edilməlidir.

- Fırça boyaya tüklərinin yarısına qədər batırılmalıdır, artıq boyanın damlamasını üçün fırçanı qutunun ağız qisminə sürtülərək alınmalıdır.
- Boyama işin qısa ara veriləcəksə, fırça boyanın içinə dik olaraq deyil, qutunun üstünə qoyulmalıdır.
- Boya işi bitdikdə və ya uzun sürən aralarda fırça istifadə edilən boyaya uyğun incəltici ilə təmizlənməlidir.
- Sintetik boyada istifadə edilmiş fırça tiner ilə, plastik boyada istifadə edilən fırça isə su ilə təmizlənməlidir.
- Su ilə təmizlədiyimiz fırça tükləri aşağı şəkildə asılmalı, təkrar istifadə edilmədən öncə fırça bir müddət suda saxlanılaraq tükləri isladılmalıdır.
- Tiner ilə təmizlənən fırça bərabər miqdarda tiner-kətan yağı qarışığı içində qorunmalı, təkrar istifadə edərkən, ovuc içində fırladılaraq incəlticidən yaxşıca arındırılmalı, təkrar tinerlə təmizlənməməlidir.
- Fırça boyanı qarışdırmaq üçün istifadə edilməməlidir.
- Fırça toz almaq üçün istifadə edilməməli, bu məqsədlə ucuz bir fırça seçilməlidir.

Hansı fırçalar haralarda istifadə edilir?

Divar səthlərin boyanmasında əhəng fırçası istifadə edildiyi kimi ümumiyyətlə rizlo da istifadə edilməkdədir.

Yaxşı nəticə əldə etmək üçün:

- I / 2, I, 11/2 düymlük fırçalar: Qapı, pəncərə çərçivələrinin boyanmasında
- 2, 21/2, 3 düymlük fırçalar: geniş qapı səthlərinin boyanmasında
- 4,5 düymlük fırçalar: divar səthlərinin və parketlərin boyanmasında

2 - Rulo: Rulo istifadəsi tavan və ya geniş divar səthlərinin boyanmasında sürətlə işləməyi və işin qısa zamanda bitirilməsini təmin edir. Bugün Avropada müxtəlif vasitələrdən istehsal edilən rulolar fırçanın yerini ala biləcək rulo növlərini ehtiva etməkdədir.

Rulonun istifadəsi üçün rulo qabları da satılmaqdadır və rulo tablolarının rulodakı boyanın artığının alınması üçün xüsusi kanallar da var.

Rulo tətbiqində istifadə olunacaq rulo tipləri aşağıda açıqlanmaqdadır:

Boya işində istifadə edilən rulonu, işin növünə görə seçmək lazımdır:

Plastik boyaların tətbiqi:

Süngər Rulo, xəzli Rulo-Post Rulo

Sintetik boyaların tətbiqi Tiftik Rulo-Velür Rulo

Hər iki sistemdə və çöl cəbhədə - Qoyun yunu Postaki Rulo istifadə edilməkdədir.

- Boya rulosu və tablosu istifadə edildikdən sonra yaxşı bir şəkildə təmizlənməlidir, əks halda ehtiyac olduğunda istifadə edilməsi mümkün olmaz.
- Plastik boya rulosu istifadə edildikdən sonra bol su ilə yuyularaq yaxşıca təmizlənməli, silindr qismi aşağı gələcək şəkildə asılaraq qurudulmalıdır.
- Yağlı və Sintetik boyada istifadə edilən rulo təmizlənərkən əvvəl qəzet kağızı ilə üzərindəki boya mümkün olduğu qədər alınır. Sonra tiner içində yuyulur və qəzet üzərində yuvarladılaraq qurudulur. Son olaraq ilıq sabunlu su ilə yuyulur, durulanır və asılaraq qurudulur.
- Rulo təkrar istifadə edilərkən, tiner və ya su ilə nemlendirilib isladılır və boya içinə batırılaraq doyurulur, boya artığı sıyrılıb istifadə edilir.

3-şpatel: Köhnə boyaların kazınmasında istifadə edildiyi kimi geniş ağızlı olanları məcun tətbiqində də istifadə edilə bilər. Məcun tətbiq edilərkən şpatel səthə 45 dərəcədən aşağı bir bucaq ilə basdırılaraq çəkilsə düz bir səth əldə edilir. Məcun manevrində istifadə edilən geniş polad şpatellər; uyğun incəltici ilə silinərək paslanmaması üçün nəm miqdarı az, yaş olmayan yerlərdə və ya uzun zaman saxlanacaq isə yağlanıb saxlanılmalıdır.

4 sumbata kağızı: Ümumiyyətlə inşaat qrupları üçün xüsusi sumbatalar mövcuddur. Bunlar dəmir və

ağac sumbatası olaraq adlandırılır. 0, 1, 2, 3, 4 şəklində nömrələnmişdirlər. 0-dan 4-ə qədər gəldikcə qalınlaşır. 3 və 4 nömrələr daha çox səth hazırlığında 2 nömrə məcun sumbatasında, 1 nömrə son qat boyanın sumbatasında istifadə edilməkdədir.

5 Su Sumbatası: Avto boya və mebel cila işləri kimi həssas işlərdə istifadə edilən qalın dişlidən incəyə doğru nömrələri böyüyən 80, 100, 180, 200, 240, 300, 360, 400, 500, 800, 1000, 1200 nömrəyə qədər olur. Görülən işdən asılı olaraq 360 no'dan sonrası sonqat sumbatası olaraq yağ və quru olaraq istifadə edilir.

BOYAMA İŞLƏRİ HANSI HAVA ŞƏRAİTİNDƏ GÖRÜLƏ BİLƏR?

Boyama əməliyyatının 20-25°C və normal hava rütubətliyi 40-60% olan hava şəraitində quru səthlərə plastik və ya sintetik (yağlı) boyanın tətbiq edilməsi idealdır. Boya istehsalçı firmalar, boya tətbiq tövsiyələrində quruma və qatlar arası gözləmə müddətləri haqqında məlumatları qablaşdırma etiketi və broşuralarında ifadə etməkdədirlər.

Sintetik Boyalar: + 15°C altındakı istilikdə və çox nəmli mühitdə boyama əməliyyatı edilməsi tövsiyə edilmir. + 15° C hava istiliyində boyanın quruma müddəti normaldan bir qədər artır. + 5°C də isə ən az üç dörd misli gecikmə olduğuna görə problemlər də başlaya bilər. 0°C altında isə quruma müddəti 8-10 günü keçər hətta ikinci qat boyanı qəbul etməz səthdə sallanma, qırıxıqlıq kimi problemlər çıxır.

Emulsiya suyu ilə həll edilən Plastik Boyalarının (PVA, Akrilik Boya və Hazır suvaqlar) tətbiqi + 50°C altında olan hava istiliyində qəti şəkildə tövsiyə edilmir. + 50°C hava istiliyində quru səthlərə tətbiq oluna bilər. Bunun səbəbi bu cür boyaların bağlayıcısının kimyəvi quruluşu + 50°C hava istiliyi altında qat çəkmə xüsusiyyətini itirərək qurumalarıdır. Bütün Akrilik və PVA əsaslı su ilə incəldilən boyalar üçün bu kritik nöqtə etibarlıdır. Əks halda tətbiq olunan boya qat yaratmadığından yağın yağışdan təsirlənər, tətbiqdən 2 ay sonra da yağış yağsa, səthdən yuyularaq çıxar həddindən artıq eroziyaya məruz qalar.

Çöl cəbhə akrilik boya və hazır suvaqlarına yağış təsiri: + 200°C + 300°C normal hava şərtlərində 6-8 saat içində yağışdan təsirlənə bilər.

+ 10° +0° C normal hava şəraitində 24 saat içində yağışdan təsirlənə bilər.

+ 5°C normal hava şəraitində 36 saat içində yağışdan təsirlənə bilər.

İstilikdən savayı həddindən artıq nəmli (65% - dan artıq) mühitdə isə təsir etmə müddəti daha da uzanar. Yağış təhlükəsi üçün qoruyucu tədbir alınmalı, səthə neylon örtük çəkilərək səthin islanması önənməlidir.